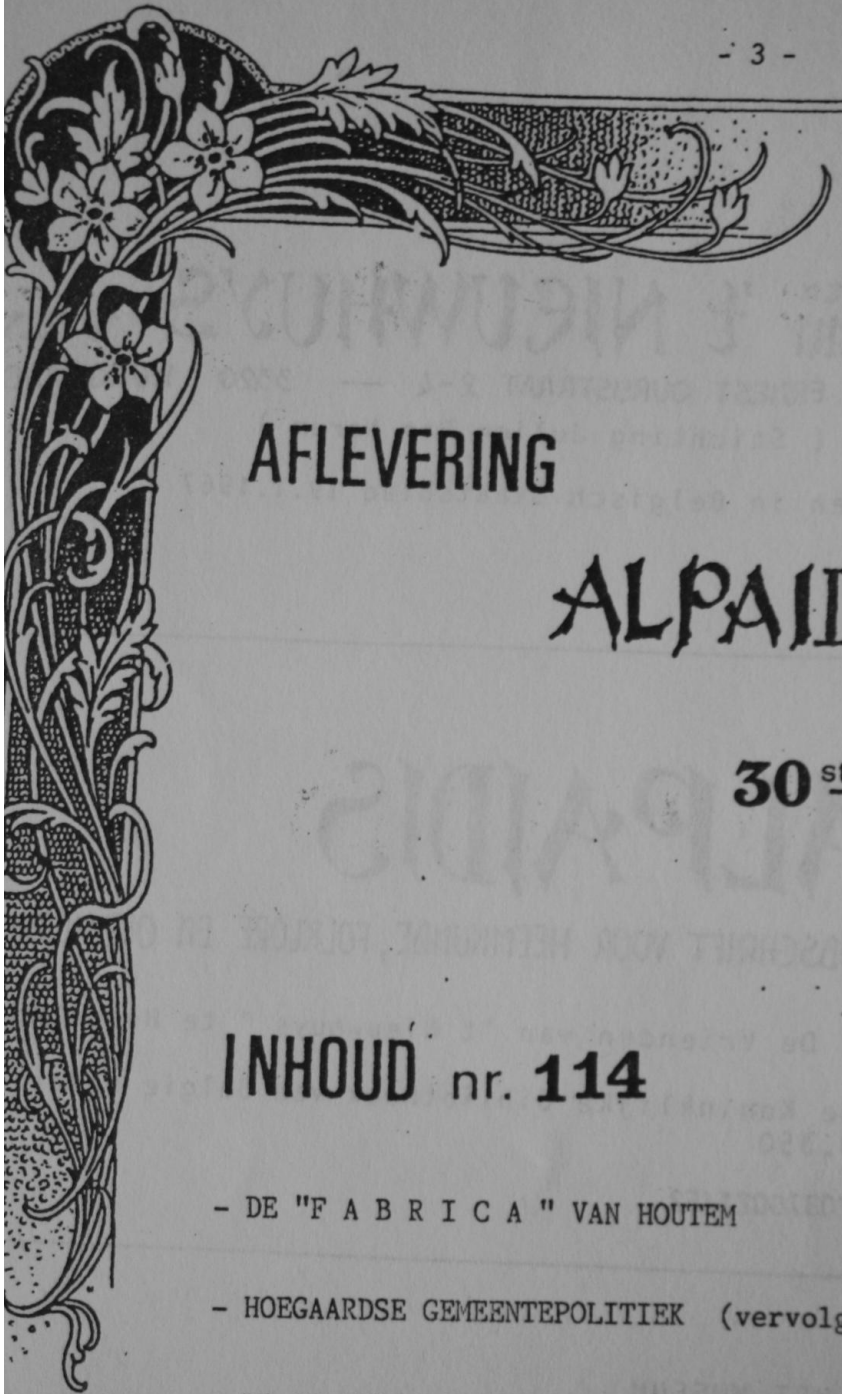

AFLEVERING

ALPAIDIS

30ste jaargang 1994

INHOUD nr. 114

- DE "F A B R I C A " VAN HOUTEM
- HOEGAARDSE GEMEENTEPOLITIEK (vervolg)
- DE ST. ELIGIUS GILDE VAN HOEGAARDEN (vervolg)
- Voordracht S P O K E N door prof; Alfons ROECK

DE FABRICA VAN HOUTEM

Te Houtem St. Katharina onder Hoegaarden, staat op de hoogvlakte de schilderachtige kapel van Sint Katharina. Vermoedelijk werd deze bidplaats ten tijde van de kruistochten gesticht, door een plaatselijke heer. Wellicht werden toen relieken van de maagd en martelares Katharina van Alexandrie (+ 307), van uit het Oosten naar hier overgebracht.

De huidige kapel dateert uit het begin van de 16e eeuw en werd gebouwd op de plaats van de vroegere bidplaats. De relieke zouden tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1745 - 1748) zoek zijn geraakt. Doch rond 1769 schonken de Karmelieten van het klooster van Neten nieuwe relieken aan de kapel.

De geestelijke office geschiedde door de pastoor van Hoegaarden, die zich meestal door een "beneficiant" of door zijn oöderpastoor liet vervangen voor het celebreren van de gewone missen. De "solemnele" missen droeg hij zelf op en liet zich bijstaan door de koster van Hoegaarden, om de mis te zingen. In 1902 werd de kapel bij uitzondering bediend door de Paters uit het klooster van Overlaar. Dat gebeurde ten tijde van het pastoorschap van Florentius Houtem, ziek te bed liggende.

De kapel had haar eigen en zelfstandig finantieel beheer, de "FABRICA" genoemd. Het lag in de handen van een kapelmeester, die jaarlijks opnieuw verkozen werd en die in de 18e eeuw doorgaans een vergoeding kreeg van 4 gulden voor zijn moeite.

De beheerders behoorden meestal tot de notabelen uit het gehucht en stonden in groot aanzien.

De kapelmeester was verantwoordelijk voor het behoorlijk onderhoud van de kapel en voor het bijhouden van de jaarlijkse rekeningen, zowel inkomsten als uitgaven. De kapelrekeningen werden afgesloten ten huize van de kapelmeester en goedgekeurd door de pastoor van Hoegaarden, in 't bijzijn van getuigen uit Houtem "daertoe te vorens geadverteert".

Na afloop volgde gewoonlijk "een verteer oft tracktement".

In 1759 werd uitzonderlijk de rekening van de kapel afgesloten, in het huis van "de rendant" Servaes Sweerts, sekretaris van Hoegaarden, die dat jaar de kapelmeester verving. Waren daar aanwezig, Henricus Sweerts, pastoor van Hoegaarden en broeder van de rendant, Joannes Dumont en Goris Geerts, inwoners van Houtem als getuigen.

Om haar onderhoud te verzekeren beschikte de kapel over een vast inkomen, grotendeels bestaande uit grondeigendommen, legaten en schenkingen en het geld van jaargetijden.

In de jaren 1727 - 1728 kwamen in 't cijsboek van de kapel niet minder dan 35 percelen labeurgrond voor, met een opbrengst van 23 gulden 4 stuivers 's jaars, wjl in 1663 het globaal inkomen 40 gulden bedroeg, bedrag dat in 1732 nog hetzelfde was.

De bekende kapelmeesters waren:

in 1549 Joannes Bockx, 1615 Joannes Salomons, jaartallen onbekend Hendrik de Kinder en Joannes Geis, die echter hun rekeningen niet indienden en uit hun functie werden ontheven door de pastoor van Hoegaarden, 1663 Walterus de Wellen, 1692 Jacobus Dotremont, 1695 en 1696 Lambert Huybens, 1698 Franciscus Huybens, 1716 Lambert Huybens, 1719 Hubert Geerts, 1720 en 1721 Peeter Janssens, 1722 Anthoon Peeters, 1723 Joannes Bastin, 1724 Albert Vanden Bempd, 1725 Anthoon Geerts, 1727 en 1728 G. Jacobs, onderpastoor van Hoegaarden, 1729 Louis Finoels, 1730 Lambert Finoels, 1731 Lambert Huyens, 1732 Guilliam Loos, 1734 en 1735 Joannes Gregoir, 1736 Hendrick Homblé, 1737 Guilliam Loos, doch vervangen door Henricus Struys, 1738 Guilliam Frederickx, 1739 Peeter Van Herbergen, 1746 Geeraerts, 1741 en 1742 Anthoon Collaerts, maar vervangen door Joannes Janssens, 1743 Joannes Janssens, 1744 Joannes Bastin, 1745 Josephus Vanden Bempd, 1746 en 1747 Louis Finoels, 1749 en 1750 Bernard Collaert, 1753, '54, '55, '57 en 1758 Joannes Bastin, 1759 en 1760 Jacobus Finoulst, 1761 en 1762 Joannes Finoulst, 1763 en 1764 Anthoon Loos, 1765 en 1766 Joannes Janssens, 1767 en 1768 van Montenaken, 1769 Joannes Bastin, 1770, '71, en 1772 Guilliam Van Hulst, 1773 en 1774 Joannes Baptist Dumont, doch vervangen door Joannes Janssens die ook in 1775 en 1776 kapelmeester was, 1777 en 1778 Joannes Finoulst, 1779 en 1780 Ludovicus Finoulst, maar vervangen door Joannes Janssens, 1781 en 1782 Henricus Janssens, 1783 en 1784 Joannes Vander Molen, vervangen door Joannes Bapt. Dumont, 1785 en 1786 Joannes Vander Molen, 1787 en 1788 Jacobus Finoulst, 1789 Ludovicus Finoulst, 1791 en 1792 Henricus Janssens.

Opvallens is dat sommige kapelmeesters meermaals werden herkozen, hetgeen misschien op hun goed beheer wijst, wjl anderen snel verdwenen.

Ook enkele rectors van het beneficie dat ter begeving was van het Hoegaardse kapittel, zijn bekend.

Het waren in 1663 Vincent Renson, "studiosus te Tienen", in 1685 een zekere Vandereyken uit Bevekom, doch te Leuven residerende en in 1741 de genaamde Liben. Zij droegen echter weinig zorg voor het beneficie, dat belast was met het opdragen van missen en de schuldenaars hiervan tot betaling moest aanzetten.

Sint Katharina werd gevierd op 25 november. Die dag stroomde het volk naar de kapel toe en stapte mee in de processie die na de kerkdienst uitging en langs de landelijke wegen liep. Zulks gebeurde ook bij de grote kermis van Houtem, op de eerste zondag van mei, ter herinnering aan de kapelwijding. Op die dagen werd de hoogmis gezongen door de pastoor van Hoegaarden, wijl een paterminderbroeder uit Tienen kwam prediken. Na afloop moest de kapelmeester deze dienaars "trackteeren".

De bijzonderste onderhoudswerken aan de kapel geschieden in de tweede helft der 18e eeuw. In 1751 werd het plafond in regence-stijl gerestaureerd.

In 1761 kreeg de kapel een nieuwe vloerbekleding. Steenmetser Jean Pierre haalde te Namen bij J. Jacquet 900 plaveien af en legde de vloer.

In 1764 werd de oude klok hergoten door Peeter Peeters laatste klokkengieter uit Tienen. De klok werd door vier werklieden in het torentje gehangen en zij kregen hiervoor een "plaquet brandewijn".

Het gebeurde onder het waakzaam oog van kapelmeester Anthoon Loos.

In het opschrift van de klok staan de namen vermeld van haar peter en meter, Joannes Janssens en Margarita Van Osmael.

In 1765 en 1766 werd de huidige sacristie heropgebouwd door meester-metser Hendrik Marchal. Godgaff van Molle leverde de stenen en schrijnwerker Jan Homblé maakte de deur. Deze laatste werkte ook aan de communiebank, die van 1676 dateert.

De processietronen in Louis XVI stijl werden vervaardigd in 1785 en 1786 door beeldhouwer Gilis.

De kapel van Houtem werd op 6 juli 1957 bij KB geklasseerd en is een bezoek overwaard, evenals haar schilderachtige ligging, naast het oude pachthof Dumont. Het "interieur" van de kapel valt bijzonder op door:

de drie altaren in Vlaamse Renaissance stijl en gemaakt uit gemarmerd hout, met een prachtig retabel in het hoofdaltaar.

Het zijaltaar links is gewijd aan O.L.Vrouw met in 't midden een schoon Maria-beeld (midden 17e eeuw), en beheerst door een bisschopsbeeld (midden 16e eeuw)

St.-Barbarabeeld (hout, midden 16^e eeuw).
In haar rechterhand heeft zij het ge-
wijde boek. In de toren: een laatgotisch
venster

St.-Katharinabeeld (hout, midden 16^e eeuw).
Onderaan staat de keizer afgebeeld die haar
ter dood veroordeelde, alsook het ge-
broken folterrad dat door een engel ver-
nield werd.

St.-Anna-ten-Drieën. (hout, begin 16^e eeuw). In de linker-
hand op het gewijde boek, houdt de H. Anna een druiven-
tros, waarvan zij een twijgje aan het Goddelijk Kind
aanbiedt.

Het rechter zijaltaar, gewijd aan Sint Katharina, bezit een wonderschone schilderij van rond 1780, de heilige Rochus voorstellend met op de achtergrond een landschap en natuurschoon, met burcht, toren en windmolen.

In 't midden staat St. Katharina (midden 16e eeuw) met groot zwaard en folterrad (St. Katharinawiel). Boven het altaar staat een groep die St. Anna ten Drieën (16e eeuw) weergeeft.

Aan de rechterzijde ook nog een "Rust van Christus op Calvarie (begin 16e eeuw) Af te keuren valt echter een nieuw ambo (verhoogd podium), zonder de minste kunstwaarde en dat door zijn onevenredige breedte, betreurenswaardig aandoet en het algemeen zicht op het koor schaadt.

Verder heeft men ook een schilderij op doek (begin 18e eeuw) met de marteling van St. Gorgonius, patroon van Hoegaarden, drie houten beelden in het fronton, de heilige Margareta van Antiochie, Sint Eligius en Sint Hieronijmus, een laat gotisch houten kruis (begin 16e eeuw) en houten beelden van O.L.Vrouw (begin 16e eeuw), St. Barbara (midden 16e eeuw) en St. Rochus (half 17e eeuw).

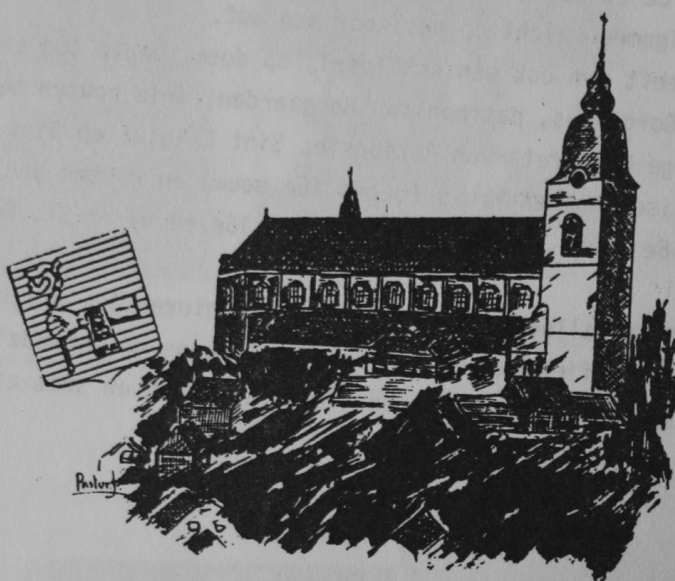
En boven dit alles in top van het klokkentorentje, prijkt het smeedijzeren kruis met de fiere koperen haan, die volgens de legende harder zingt dan deze van Hoksem, omdat die een hen naast hem heeft en soms zijn zang vergeet.

VERBETERINGEN IN ALPAIDIS

=====;

N° 113 blz 5 8ste lijn : schrijf Falkenberg
blz 8 27ste lijn : schrijf Maho

Hoegaardse

Gemeente politiek

1830 - 1990

Dat dreef hem echter in het harnas tegen de liberale beheerders van de Grand-Pont, waaronder bankier Libert Oury, schoonzoon van oud-voorzitter van de Beheerraad Joseph Libert Dumont en aanverwant kozijn van notaris Arthur Putzeys. Deze lieten hem verstaan, dat hij zich beter met de suikerfabrikatie zou bemoeien, dan met de politiek.

Vanaf dat ogenblik begon Jozef Putzeys het aan de stok te krijgen met de blauwe directie van de fabriek.

De "vriendjespolitiek" begon pluimen te verliezen.

Hetzelfde jaar (1883) waren Elisabeth Van Nerum (weduwe van Constant Vander-taelen en ook haar kleinkozijn Alexander Nijs gestorven. Eerstgenoemde had bij testament haar huis en goederen gelegen in de Tiensestraat, aan de gemeente geschonken, voor de oprichting van een "Hospice" voor zieken en ouderen van dagen uit het dorp.

Haar familiestichting werd opgevolgd door Alexander Nijs, die eveneens bij testament, zijn huis, brouwerij en aanhorigheden in de Stoopkensstraat, aan de gemeente had gemaakt ter inrichting van een wezenhuis.

Deze beide stichtingen verhoogden aanzienlijk het prestige van de Leliegilde, die 13 jaar na het verval van de Confrerie, terug tot zichzelf was gekomen.

De laatste diensten die burg. Lodewyckx aan de leden uit dit geslacht bewees, was de benoeming van Edouard Van Nerum tot directeur van het Wezenhuis.

Hij was eveneens in moeilijkheden geraakt met de beheerders van de Grand-pont en had er zijn ontslag als boekhouder gegeven.

Rond dit tijdstip stelde hij ook Jozef Putzeys aan, als voorzitter van de kermisorganisatie voor de inrichting van de "festivals".

De eenzijdige partijpolitiek der katholieken kon niet blijven duren en kwam onvermijdelijk in botsing met de liberalen, die de publieke opinie begonnen te bewerken, met het oog op de aanstaande verkiezingen van 19 oktober 1884. Zij kloegen het bedriegelijk bewind aan van de "zwarten" en lanceerden hun leuze van de "sterksten".

De katholieken van hun kant predikten tegen het nieuw opdagend "blauw" gevaar, dat een ernstige bedreiging betekende voor "de ziel van het kind".

Maar hoe zij zich ook weerden, de misnoegdheid en verdeeldheid waren te groot en het "blauwe" gevaar zegevierde, al liepen die verkiezingen, globaal gezien, uit op een katholieke overwinning.

Volgende liberalen werden tot de gemeenteraad verkozen:

- Leon Dumont, 37 jaar, zoon van brouwer Joseph Libert Dumont en kozijn van not. Arthur Putzeys.
Hij had de meeste stemmen behaald (130)
- Arnold Cypers, 48 jaar, kleinkozijn van Julien Van Nerum
gekozen met 129 stemmen.
- Alexander Dumont, 67 jaar, zoon van oud-schepen Jean Bapt. Dumont.
Was voorzitter van het Pompierskorps.
Bekwam 128 stemmen.
- Arthur Putzeys, 32 jaar, zoon van oud-burg. Not. Putzeys (127 stemmen)
- Alexander Loriers, 48 jaar, grondeigenaar, zoon van oud-schepen Charles Em. Loriers en kleinkozijn van Julien Van Nerum (127 st.)
- Albert Delacroix, 126 stemmen.
- Justin Dumont, kozijn van Alexander Dumont (127 st.)

Langs de katholieke kant bleef Leopold Lodewyckx echter burgemeester, wyl Henri Gilis en Charles VanHerbergen tot schepen opklommen.

Jef Van Autgaerden werd tot raadslid teruggeplaatst, terwijl Fulgence Finoulst, Julien Van Nerum, Edouard en Jan Vandermolen uitvielen. Laatst genoemde was dat jaar gestorven, ook Alfons Vanhagendoren bleef behouden, zodat er nu zeven liberalen en vijf katholieken zetelden.

Op 23 mei 1885 legden zij de eed af en vergaderden voor de eerste maal op 6 juni. Toen riep Arthur Putzeys triomfantelijk uit "J'y suis, j'y reste" volgens de woorden van Mac Mahon. De liberalen hadden elke schepentitel geweigerd en hielden zich volledig in de oppositie. Zij zouden het de katholieken uiterst lastig maken.

Meermaals werden de zittingen verdaagd omdat de liberalen ontbraken, zodat het vereiste aantal leden niet tegenwoordig was. Zij wilden hierdoor bewijzen dat er zonder hun niet meer geldig kon worden beraadslaagd. Zij stemden tegen alles wat de kerkfabriek aanging. Bijzonder Putzeys was zeer actief en kwam voortdurend in strijd met schepen Vanherbergen. In 1886 waren het de katholieken die de zittingen ptaktisch niet meer bijwoonden en zo begon het kattlespel weer opnieuw, alleen en uitsluitend om elkaar te tergen.

Datzelfde jaar op 21 april was François Stockmans in het "Hospice" van Hoe gaarden overleden en de kerkklokken hadden niet geluid. Putzeys kwam hierover uitleg vragen aan de burgemeester. Deze antwoordde dat er 125 fr. was voorzien voor kist en begrafenis, som die tot 147 fr. was opgedreven en door de gemeenteraad in juli 1885 goedgekeurd.

De Deputatie had dit bedrag echter tot 77,5 fr. herleid, terwijl het overige dienen moest voor de pastoor, de organist en de klokkenluider. Doch het Wel-dadigheidsbureau achtte deze som onvoldoende, zodat er geen geld was om de klokkenluider te betalen.

A. Putzeys was met deze uitleg niet tevreden en riep uit, dat zowel de armen als de rijken recht hebben op het klokkengelui en zo er geen geld genoeg was, om de klokkeluider te betalen, dat de pastoor het dan maar uit zijn zak moest doen. "We zullen zien" zei hij, zich tot burgemeester Lodewyckx richtend, "of bij uw dood de klokken niet zullen luiden".

In 1886 werd ook de nieuwe gemeenteschool in de Doelstraat ingehuldigd na zeven jaar tegenkantingen (zie Alpaïdis n°74)

In dat jaar had Putzeys ook in een vlaag van woede zijn ontslag als Directeur van de Grand-Pont ingediend.

De Beheerraad waarmede hij sedert een paar jaren overhoop lag, had hem verantwoordelijk gesteld voor de prijsverlaging van de suiker ingevolge de buitenlandse concurrentie.

Hij wierp de deur achter zich dicht, roepend "Gij zult N;d;D. Jef Juge (bijnaam van Jozef Putzeys) nog leren kennen", verliet de fabriek en bouwde het volgend jaar, uit eigen zak, een nieuwe suikerfabriek in de huidige E. Ourystrat, onder de benaming "Sucrerie de la Ghète".

Daar stelde hij alleen katholiek personeel te werk en betaalde hogere lonen uit dan in de Grand-Pont, zodat hij de rechtstreekse concurrent werd van zijn vroegere collega's.

Vanaf dit ogenblik waren er te Hoegaarden twee suikerfabrieken, een katholiek met Jozef Putzeys als heer en meester en een liberaal dat nu volledig door de "blauwen" werd beheerd. (Zie Alpaidis n°37)

In 1887 was er hevig nachtlawaai geweest in het dorp, tijdens hetwelk bedronken arbeiders uit de in opbouw zijnde fabriek van de "Ghète" een groep werkvolk van de "Grand-Pont", hadden aangevallen zonder dat de "gardes" waren opgetreden.

De liberale meerderheid uit de gemeenteraad kloeg dit voorval aan en verweet aan de burgemeester zijn laksheid.

Op 12 maart stelden zij zelfs voor Lodewyckx een "blaam" te geven.

Arthur Putzeys wilde op 30 dec. 1887 ten allen koste te Hoegaarden een bewaarschool oprichten en dreigde zelfs hiervoor het budget te doen springen. De burgemeester weigerde, omdat de kinderen uit de gehuchten er niet zouden kunnen van genieten. De liberale meerderheid stemde echter 3000 fr., waarop Lodewyck woedend de zaal verliet. Het "blauw gevaar" had hem gekrenkt.

De verkiezingen van 16 okt. 1887 brachten weinig verandering. De oude ploeg werd herkozen met uitzondering van Alfons Vanhagendoren, die in 1886 overleden was en nu vervangen werd door de grote suikerfabrikant Jozef Putzeys.

De liberalen die in 1885 volledig in de oppositie waren gegaan, streefden nu naar een schepenambt. Zij gingen stapsgewijze te werk, om alzo burgemeester Lodewyckx in het nauw te drijven.

Op 14 januari 1888 moesten de twee schepenen worden verkozen, maar Arthur Putzeys, ziek zijnde, kon de zitting niet bijwonen.

Alsdan eisten de "blauwen" de geheime stemming met gesloten deuren. Zij speelden een sluw spel. Voor de plaats van 1e schepen werd Delacroix verkozen, met 6 stemmen, tegen 4 voor Vanherbergen en 1 voor Alexander Dumont. Hij verving dus Gilis die terug raadslid werd.

Voor de plaats van 2e schepen was het Leon Dumont die met 6 stemmen tegenover 5 voor Vanherbergen de overwinning behaalde en deze laatste dus als schepen opvolgde. Nu stond Lodewyckx geklemd tussen twee liberale schepen, wyl de "blauwen" nog steeds met 7 tegen 5 de meerderheid in de Raad behielden.

Gedurende een drietal jaren was het kalm op alle fronten. De liberalen waren gelukkig met de behaalde resultaten en de katholieken hadden denkkelijk begrepen. Burgemeester Lodewyckx was veel meer toegevend geworden en A. Putzeys had zijn hardnekkigheid weten te temperen.

In 1890 had Jozef Putzeys een tweede fabriek gebouwd onder de benaming "La Candisserie" waar uitmuntend kandijsuiker werd vervaardigd. In "La Ghête" had hij Goddin tot directeur benoemd.

Bij de verkiezingen van oktober 1890 werd terug een stap verder gezet naar een verdere zege voor de "blauwen".

Langs katholieke zijde werden Lodewyckx, Gilis, J. Putzeys, Van Autgaerden en Charles Vanherbergen herkozen. Lodewyckx bleef burgemeester, al de anderen Raadslid.

In het liberaal kamp traden enkele wijzigingen in, Alexander Dumont en Arnold Cypers waren in 1890 overleden, wjl Justin Dumont, Alexander Loriers en Delacroix uitvielen.

De nieuwe verkozenen waren, de 37 jarige veearts Henri Dotremont (neef van Alexander Dumont en kleinzoon van oud schepen Jean Baptist Dumont), die 165 stemmen had behaald, Ferdinand Vanherbergen met 162 stemmen, de 58 jarige Theodore Sacreas uit Overlaar doch geboren te Tienen, en de 34 jarige Appolinaire Vanherbergen uit het Cenrum, terwijl Arthur Putzeys met 167 stemmen en Leon Dumont met 166 stemmen werden herkozen.

Op 2 maart 1891 moesten de schepenen worden gekozen. Het waren Arthur Putzeys (met 6 stemmen) ter vervanging van Delacroix als 1e schepen en Henri Dotremont (5stemmen) in de plaats van Leon Dumont, die raadslid werd. Weer was er een stap verder gezet. Arthur Putzeys en zijn vriend Henri Dotremont bekleedden nu de schepenfunkties en de liberalen bleven in de meerderheid met 6 tegen 5.

Enkele dagen tevoren op 21 februari was Achille Meddaert, (schoonzoon van Theodore Van Nerum en schoonbroeder van ^{HUBERT VAN NERUM} Zadel- en Gareelmaker uit 't Nieuwshuys); met meerderheid van stemmen tot gemeente-ontvanger aangenomen, ter vervanging van de liberaal gezinde François Haumont, die zijn ontslag had gegeven, wegens opgelopen ontgoochelingen veroorzaakt door de dorpspolitiek, zoals blijkt uit de brief hem door onderwijzer Ph. Rowie gestuurd, waarin deze ondermeer schreef: "Soms spuwt de laffe laster, zijn giftig slijm op U nog uit".

De benoeming van Meddaerts zou echter pas op 10 dec. 1893 gebeuren, maar vana: 25 juni 1891 was hij in de eed gesteld. Hij was de zoon van Eugene Meddaert uit de "Ossekop" (Tête du Boeuf), waar de suikerfabrikanten in den beginne vergaderden. Hij woonde in 't Cleyn Paradijs dat steeds als katholiek lokaal diende, maar Meddaerts was zowel de vriend van de liberalen als van de anderen en stond in de achting van iedereen.

Dadelijk na hun benoeming tot schepen, namen Putzeys en Dotremont de teugels in handen en gingen niet langs omwegen, om de burgemeester in de hoek te drijven.

Op 12 maart 1891 werd hij ontheven uit zijn funktie van dokter der Armen, hetgeen hevige debatten deed oplaaien. Bijzonder Jozef Putzeys stelde zich vijandig op tegen Dotremont, die hij als "Arrivist" uitschold. Maar door hun meerderheid in de Raad, werden de "Blauwen" altijd in 't gelijk gesteld.

" Les plus forts ont toujours raison" zei schepen Putzeys.

Zij maakten het de katholieke oppositie zodanig moe, dat de liberalen in het jaar 1893 meestal alleen vergaderden, onder voorzitterschap van de le schepen.

De volgende verkiezingen van 1893 brachten geen enkele wijziging, zodat de liberalen die sedert 1885 de meerderheid hadden verworven in de katholieke gemeenteraad, ongestoord over het dorp heersten. Hoegaarden telde toen 3.788 inwoners, 2.375 in het Centrum, 415 te Aalst en Nerm, 312 in Houtem, 372 te Hoksem en 314 in Overlaar en Rommersom.

De katholieken voelden maar al te goed aan, dat hun bobijn was afgerold. Nog één enkele stap en de macht zou terug volledig langs de blauwe kant liggen.

En deze laatste stap kwam op 27 januari 1896.

Door de grondwetherziening van 1893 was het algemeen meervoudig kiesrecht van alle mannen boven de 25 jaar ingevoerd samen met de stemplicht.

De gemeentelijke kieswet werd aan deze veranderingen aangepast in maart - april 1895 op een reactionaire manier :

- de stemgerechtigde leeftijd werd opgetrokken tot 30 jaar.
- de gehuwden van 35 jaar af, in gemeenten van meer dan 2.000 inwoners, moesten meer dan 5 fr. census betalen om een tweede stem te krijgen.
- de eigenaars van onroerende goederen kregen een bijkomende stem.
- de kiezer kon 4 stemmen verenigen inplaats van drie (de huisvaders die enig bezit te verdedigen hadden kregen een 4e extra stem)

Tegelijk werd voor de gemeente ook de evenredige vertegenwoordiging ingevoerd waar er geen absolute meerderheid was behaald, zodat de tweede stemronde wegviel.

Het was bij deze verkiezingen dat te Hoegaarden voor het eerst twee afzonderlijke lijsten opkwamen: een liberale lijst en één met katholieke kandidaten.

De verkiezingen verliepen met een schitterende overwinning voor de liberale lijst.

De uitslag luidde als volgt :

Arthut Putzeys 766 stemmen, Dotremont 739, Dumont 734, Bartholomeus Dewil 735, (nieuw intredende), Pierre Ausloos 728 (nieuw intredende), Gustave Cipers 725 (nieuw intredende en broeder van oud raadslid Arnold Cypers), Sacreirs 720, Ferd. Vanherbergen 719, Alfons Vandenbempt 715 (nieuw intredende), A. Vanherbergen 709, en Desiré Peeters 704 (nieuw intredende).

DISCOURS

ADRESSÉ PAR FRANÇOIS HAUMONT,
ANCIEN RECEVEUR COMMUNAL,

à Monsieur le Notaire ARTHUR-JOSEPH PUTZEYS,

LE JOUR DE SON INSTALLATION

COMME BOURGMESTRE DE LA COMMUNE DE HOUGAERDE.

Monsieur le Bourgmestre,

Bien que nous soyons heureux et fier de l'insigne honneur qui vous est échu par votre élévation à la dignité de premier magistrat de notre commune, il nous serait bien difficile de vous exprimer toute la joie que nous ressentons de pouvoir, en ce jour solennel, vous offrir, tant en notre nom qu'en celui de vos nombreux amis, les sincères félicitations qui vous reviennent à juste titre. Honneur à vous, Monsieur le Bourgmestre, qui, par une conduite noble et généreuse, avez su vous concilier l'amour et l'estime de la majeure partie de vos concitoyens. Aussi s'il nous fallait alléguer une preuve irréfutable de vos mérites, l'éclatant succès remporté par vous et vos amis à nos dernières élections communales, nous suffirait amplement et parlerait plus haut que la voix la plus éloquente ne le saurait faire. Puisse votre popularité grandir par les soins incessants que vous mettrez, nous en avons l'intime conviction, à bien administrer notre commune, et puissiez-vous, en récompense de votre dévouement absolu et de votre profond attachement à vos devoirs, vous acquérir la considération et la reconnaissance de tous vos administrés sans distinction de parti, c'est le vœu le plus ardent que nous formons en ce jour dont tous les Hougaerdois garderont le souvenir avec un bien légitime orgueil.

VIVE NOTRE BOURGMESTRE !

De vijf vorige katholieken, Lodewyckx, Gilis, Van Autgaerden, Charles Vanherbergen en Jozef Putzeys waren niet meer opgekomen of werden niet meer verkozen, omdat de liberale lijst de absolute meerderheid behaalde.

Op 13 maart 1896 werd Arthur Putzeys tot burgemeester uitgeroepen en Dotremont tot 1e schepen en Cipers tot 2e schepen benoemd.

Het katholiek bewind was gebroken. Het had 19 jaar geduurd, doch gedurende 11 hiervan, met een liberale meerderheid.

Putzeys die ook Provinciaal Raadslid was, had zijn politieke tegenstrevers uitgeschakeld en de nederlaag van zijn vader (1877) gewroken.

De overwinning werd door de "blauwen" duchtig gevierd, terwijl oud gemeenteontvanger Haumont een treffende toespraak hield, bij de instelling van Putzeys als burgemeester. Deze "discours" werd zelfs in talrijke exemplaren gedrukt en verspreid.

Na de toespraak dankte de burgemeester al zijn trouwe volgelingen en verklaarde plechtig: "Le XXe siècle est maintenant ouvert pour le libéralisme, les calottins sont battus et bien battus cette fois-ci, les plus forts ont triomphés, en avant dès à présent ^{pour} au moins cinquante ans".

Hij schonk dat jaar een vlag aan de liberale harmoniefractie, waarvan hij sinds 1881 het voorzitterschap verzekerde en het was deze harmonie die hem een "serenade" bracht aan zijn huis, terwijl zij voor de woonst van de verslagen burgemeester Dr. Lodewyckx, de "dodenmars" gingen spelen.

Een paar jaren later begon ook "La Candisserie" van Jozef Putzeys snel achteruit te gaan, ingevolge de Engelse geldschietters die hun aandelen terug eisten.

Vanaf dan was Jozef Putzeys een verslagen man en liet "La Ghête" aan Goddijn over, waarop de burgemeester verklaarde "La dernière tête forte est brisée".

de St. Eligius-Gilde van Hoegaarden

S ELIGIUS EPISCOPUS

DE HEROPLEVING

=====

In 1945 werd de Sint Eligiusgilde van Hoegaarden terug in 't leven geroepen en in alle luister hersteld.

Veertien getrouwen van vóór de oorlog beantwoordden spontaan aan de oproep van hun oude voorzitter, wíjl ook vier nieuwe leden de rangen van de aloude gilde vervoegden.

Deze 18 St. Elooi mannen waren :

- Leden van vóór WO I

- Antoon Rottie, ouderdomsdeken, 65 ja. oud

- Henri Debroeck, 63 j. oud

- Leden van tussen WO I en WO II

- August Mombaerts, sinds 1924, oud voorzitter

- Hubert Lambrecht, sinds 1924

Julien Van Nerum, sinds 1925, 64 j. oud

Emile Ruelens, sinds 1925

Alphonse Hettich, sinds 1925, 63 j. oud

Alfred Bertrand, sinds 1925

Theophile Stockmans, sinds 1929

Clement Stockmans, sinds 1929

Marcel Delmel, sinds 1936, 25 j. oud

Albert Rimanque, sinds 1936, 30 j. oud

Philibert Vanroelen, sinds 1937, 47 j. oud

Edgard Dehoux, sinds 1937, 46 j. oud

- Nieuwe leden

Aug. Stockmans, zoon van Theophile uit Outgaarden, smid en lasser

Georges Sweerts, uit de Fabriekstraat, 26 j. oud, buizenfitter en lasser

Joseph Versin, van de Vroente, 31 j. oud, mekanieker - lasser

Michiels uit de Fabriekstraat, mekanieker - lasser

Drie ervan behoorden tot de V Geslachten, Van Nerum, Dehoux en Sweerts.

In totaal dus 18 leden.

Waren afgevallen, Alfred Kustermans, Leopold Vandervesse en Eduard Lintermans (eveneens uit de Geslachten)

Op het feestmaal kreeg Aug. Mombaerts, die terug het voorzitterschap had opgenomen, " een eeremetaal als gedenkenis van de herleving en zijn goede iver voor de maatschappij na 21 j. bestaan" (gerekend vanaf de heroprichting in 1924)

De feestviering kostte 150 fr. per man (ongeveer 4 maal meer dan vóór de oorlog).
Georges Sweerts won het St. Elooibeeld.

1 9 4 6

=====

De uitzet werd op 100 fr. per man bepaald, maar Antoon Rottie, Edg. Dehoux (+), Alph. Hettich waren verdwenen, doch volgende nieuwe leden kwamen bij :

- Richard Closset, mechaniker
- Vandereycken, lasser
- Alfons Botu
- Jozef Verheyen
- Jozef Hertog
- Henri Casseau, lasser en buizenfitter uit de Walenstraat
- Theoph. Christiaens, electricier uit Altenaken
- Jules Giroulle, oud lid uit de jaren 1924 en 1925

Zodoende telde de gilde 22 St. Elooi mannen, waarvan er twee niet deelnamen aan het banket (Clement Stockmans en Albert Rimanque. Dit jaar won Jozef Hertog het beeld.

Het feest had 1947,50 fr. gekost, zodat er 52,50 fr. overbleef.

1 9 4 7

=====

De gilde behield haar lokaal bij Wed. Dehoux (Maria Stockman)

Henri Debroeck en Julien Giroulle vielen af maar Edmond Christiaens en Emile Delatin, Electricier uit Altenaken namen hun plaats in.

De St. Eligiusgilde bleef met 22 leden.

Op het feestmaal waar Em. Delatin het beeld won, ontbraken Joseph Versin en Theoph. Christiaens.

Sint-Elooi-gilde Hoegaarden

1948-1949

1ste RIJ: G. SWEERTS, J. VERSIN, T. STOCKMANS, A. MOMBAERDS, PH. VANROELEN
en C. STOCKMANS
2de RIJ: D. STOCKMANS, H. LAMBRECHTS, Julien Van Nerum, M. DELMEL
A. BERTRAND, J. FESTRE, R. CLOSSET, T. VEREYCKEN

1948

=====

Negen mannen verlieten de gilde, het waren Albert Rimanque, Theoph. Stockmans, Closset, Vandereycken, Botu; Verheyen, Hertog, Henri Casseau en Theophile Christiaens, wijl slechts één enkel nieuw lid toetrad, Constant Stockmans. De St. Eligiusgilde slonk bijgevolg tot 14 leden. En verwonderlijk ontbraken op het feestmaal Clement Stockmans, Joseph Versin en Emile Delatin. Philibert Vanroelen won het beeld.

1949

=====

Hetzelfde aantal leden bleef bewaard, maar ook de drie dezelfde Elooi-mannen van verleden jaar ontbraken op het banket. Liep er iets mis?
Dat jaaf won August Stockmans het St. Elooi-beeld.

1 9 5 0

=====

Constant Stockmans verdween, doch twee nieuwe leden kwamen bij:

- Paul Vanroelen, zoon van Philibert, mekanieker in de Fabriekstraat
- Camille Collart, lasser in de Nieuwstraat.

De 15 St. Elooimannen woonden allen de viering bij waar Paul Vanroelen het beeld won. Er bleef 252 fr. in kas.

1 9 5 1

=====

Hubert Lambrechts, Paul Vanroelen en Emiel Delatin vielen weg, wijl Henri Rottie bij kwam.

De 13 overgebleven leden waren tegenwoordig op het feestmaal, waar het beeld bij afloting gewonnen werd door Edmond Christiaens. In de kas bleef 56 fr. over.

1 9 5 2

=====

Theophile Stockmans uit Outgaarden, die zich 4 jaar lang uit het gildeleven had terug getrokken, verzocht om weer opgenomen te worden.

Daarover moesten nu de leden beslissen. Met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding, werd zijn heropname goedgekeurd, zodat hij terug als volwaardig lid werd aanvaard, voor een proeftijd van 1 jaar. Deze strenge maatregel werd later versoepeld om het ledenverlies te beperken.

Zijn zoon August en Henri Rottie verlieten echter de gilde, maar Alex Dotremont, bankwerker en draaier uit Houtem kwamen bij, waardoor het effectief op 13 leden bleef.

Alle leden woonden het banket bij, waar Joseph Versin het beeld won. Daar vroeg Aug. Mombaerts zijn ontslag als voorzitter. Hij werd tot Ere-Voorzitter uitgeroepen, wijl Philibert Vanroelen tot nieuwe voorzitter werd verkozen.

De kastoestand werd afgesloten met 150 fr.

1 9 5 3

=====

Louis Gilis ijzerdraaier uit de Doelstraat vervoegde de gilde, wijl ook oud lid Cesar Guelluy terug werd opgenomen. Van de 15 leden woonde alleen Alex; Dotremont het feestmaal niet bij. Het St. Elooibeeld was voor Louis Gilis. Opvallend is dat vaak een nieuw toegetrede lid het beeld won. De kas hield 341,20 fr. over, wijl Christiaens de taak van schrijver aanvaardde.

1 9 5 4

=====

De St. Eligiusgilde kreeg met grote moeilijkheden af te rekenen. Louis Gilis verdween, terwijl er tussen Ere Voorzitter Aug. Mombaerts en voorzitter Philib. Vanroelen een ruzie was ontstaan, waardoor geen van beide het feest bijwoonden en hun ontslag namen. Zodoende bleven er slechts 12 leden over.

Alex Dotremont had zich voor het jaarfeest laten verontschuldigen. Vanaf dat jaar werd er ook geen beeld meer geschonken, omdat er zo gezegd in de handel geen beelden meer te vinden waren aan een maatschappelijke prijs.

De waarheid was echter dat alleen Mombaerts het goede adres kende en deze niet wilde kenbaar maken.

Op het jaarfeest werd besloten, een jaartje te laten gedijen en dan krachtig en kordaat op te treden, maar het kwam nooit zover.

1 9 5 5

=====

Aan de crisistoestand kwam weinig verandering, ofschoon de St. Elooiviering toch doorging. Dit gebeurde in het nieuw lokaal bij Swellen in de Doelstraat, nadat de gildeleden een paar jaren hun feest bij "Brem" hadden gehouden in de Stoopkensstraat.

Julien Van Nerum had de mis gaan bespreken en 10 van de 12 confrereers woonden het feestmaal bij, waar Van Nerum de taarten bekostigde.

Op het feestmaal, waar alleen Alfred Bertrand en Emile Buelens ontbraken, werd Julien Van Nerum met algemene stemmen tot voorzitter gekozen ter vervanging van Vanroelen.

Hij beloofde de de St. Eligiusgilde recht te houden en terug te doen bloeien, maar het zou niet gemakkelijk zijn.

1 9 5 6

=====

De 12 leden bleven trouw en woonden allen het feest bij, waar de voorzitter andermaal de taarten op zijn rekening nam en Alfred Bertrand tot ere_voorzitter verkozen werd.

VOORDRACHT - 25 -

SPOKEN te HOEGAARDEN

INITIATIEF VTB-VAB en MUSEUM 'T NIEUWHUYS

Op vrijdag 25 maart om 19h30 komt professor Alfons ROECK een vrijdag geven over SPOKEN in het MUSEUM 't NIEUWHUYS, E. Ourystraat 2 te Hoegaarden

Professor A. Roeck studeerde Germaanse filologie en presenteerde als eindwerk een "Studie over Hagelandse Volksverhalen". Hij doctoreerde met als eindwerk "De weerwolf in de Nederlandse volksliteratuur van de 19e en 20e eeuw.

Prof Roeck is dus zeker een specialist in de materie, maar hij is tevens een **geboren verteller** die weet hoe zijn publiek te boeien.

Het woord SPOKEN is vrij vaag, maar het gaat steeds om mensen die na hun dood om uiteenlopende redenen opnieuw op de wereld weerkeren : ongedoopte kinderen die om een doopsel smeken, weekeraars, bedriegers, moordenaars die naar de plaats van de misdaad terugkeren, dode moeders die hun wichtjes komen zogen, maar ook spoken die mensen daadwerkelijk helpen in de nood.

De achtergronden hiervan worden verklaard en geïllustreerd met héél veel voorbeelden

Allen hartelijk welkom en bovendien : de toegang is gratis !

Meer inlichtingen bij Leontine WUYTS, VTB-VAB vertegenwoordigster te Hoegaarden, tel. 016/76 66 38.

